

**FAHAMU
UGONJWA WA
KICHAA
CHA MBWA**

**TUSHIRIKIANE
KUUTOKOMEZA**

UTANGULIZI

Kichaa cha Mbwa ni ugonjwa hatari, husababishwa na virusi vinavyojulikana kama *Lyssavirus*. Ugonjwa huu huwapata wanyama na binadamu kwa kung'atwa na mnyama mwenye virusi vya ugonjwa. Ugonjwa huu hauna tiba ila unazuilika kwa njia ya chanjo.

1. JINSI KICHAHA CHA MBWA KINAVYOENEA

Njia kuu ya kuenea kwa kichaa cha mbwa ni kwa kung'atwa na mbwa au mnyama mwenye virusi vya ugonjwa huu.

2. DALILI ZA UGONJWA KWA MBWA

- Kubadilika tabia; kuwa mpole zaidi au mkali zaidi
- Kuogopa maji na mwanga

- Kuhangaika hangaika Kushitukashituka, Kukimbia hovy hovy.
- Kutembea masafa marefu
- Kutokwa mate mengi Kushambulia na kuuma vitu mbalimbali kama vyuma, vijiti, watu, wanyama, n.k.
- Kushindwa kula au kunywa maji
- Kudhoofu, kupooza, na hatimaye kifo.

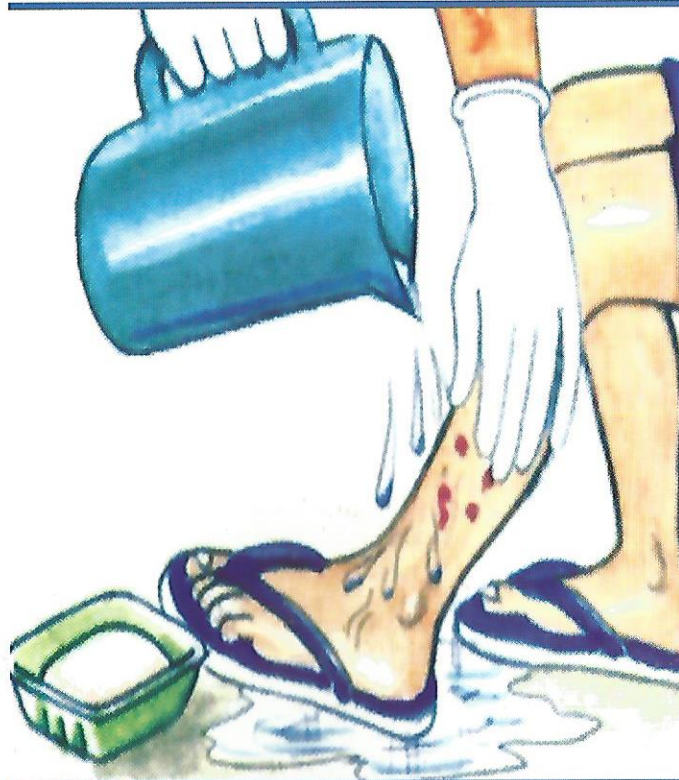
Kwa wanyama wengine, kama mbuzi, ng'ombe, paka, nguruwe, n.k. dalili hizi na nyinginezo zinaweza kujitokeza kulingana na aina ya wanyama.

3. DALILI ZA UGONJWA KWA BINADAMU

- Homa
- Kuumwa kichwa
- Kuchanganyikiwa na kuvunja / piga vitu
- Maumivu ya mwili
- Kuwashwa sehemu ya jeraha
- Kuweweseka, kushtuka mara kwa mara na kuogopa.

- Kuogopa mwanga, upepo au kunywa maji
- Kutokwa na mate mengi mfululizo
- Kupooza, Kudhoofu na hatimaye kifo

4. JINSI YA KUMUHUMIA MTU ALIYEUMWA NA MNYAMA

Osha jeraha kwa maji mengi yanayotiririka na sabuni

- Safisha kidonda kwa maji mengi yanayotiririka kwa sabuni kwa dakika 10 - 15. (Epuka kutumia mafuta ya taa na dawa nyingine yoyote ya asili kwenye jeraha la kuumwa na mbwa).
- Nenda haraka kwenye kituo cha huduma za afya kilicho karibu ili upate chanjo ya kichaa cha mbwa na pepopunda
- Unapoanza chanjo ya kwanza ya kichaa cha mbwa, hakikisha unapata chanjo zote kadri utakavyoshauriwa na mtoa huduma katika kituo cha afya
- Toa taarifa juu ya mbwa aliyekung'ata au anaye hisiwa kuwa na kichaa kwa mtaalamu wa mifugo ili hatua zichukuliwe haraka kumfua tilia mbwa huyo.

MAMBO YA KUZINGATIA

Jinsi ya kuzuia kuenea kwa ugonjwa wa kichaa cha mbwa

- Chanja mbwa na paka wako kila mwaka
- Fungia mbwa wako kwenye banda kuanzia saa 12 asubuhi na kumfungulia saa 4 usiku.

NB: Toa taarifa kwenye Serikali ya Mtaa au Kijiji, Mtaalamu wa Mifugo juu ya mnyama anayehisiwa kuwa na kichaa cha mbwa au mzoga .

**World Health
Organization**

Imetayarishwa na Wizara ya Afya na Ustawi
kwa kushirikiana na Wizara ya Maendeleo na Mifugo na Uvuvi.